

SARUNA AR MODES ANALĪTIKI

DZIMUMU KARŠ & MIERIS. KURP VIRZĀS PASAULE?

GAŁINA PANCA-ZAICEVA

RŪNĀ, KA PASAULES
KĀRTĪBĀ VISS ESOT
SAJUCIS KĀJĀM GAIŠĀ. KA
SIEVIETES IENEM VĪRIEŠU
LOMU, BET VĪRIEŠI KLŪST
ARVIESEN SIEVIŠĶIGĀKI.
Lilit aicināja uz
sarunu modes
analītiķi Konstantīnu
Bogomolovu, kurš
ir pārliecināts, ka
mūsdienu aktuālākā
tendence – unisekss –
ir vien gaidāmā
matriarhāta vēstnesis.

Nesen man piedāvāja uniseksa
smaržas, kas piemērotas gan vīrie-
šiem, gan sievietēm. Pārdevēja tei-
ca: "Vai tad negribat, lai jūsu
vīrietis smaržotu tāpat kā jūs?" Es
negribēju. Taču aizdomājos – no
kurienes mums kā sniegs uz galvas
uzkritis šis unisekss?

Unisekss ir termins, ko sāka izmantot
pagājušā gadsimta seršdesmito gadu
modē, hipiju laikā. Tas nācis no bioloģi-
jas un nozīmē *bezdzimuma*. Hipiju pa-
audzes pārstāvji neatkarīgi no dzimuma
ataudzēja garus matus, valkāja vienādus
džinsus un kreklus, vienādus platformas
apavus. Kā puiši, tā meitenes bija šau-
riem pleciem, smalki, slaidu, gan vieni,
gan otri valkāja pītas aukliņu rotas gan
matos, gan ap kaklu. Arī apģērbam

UNISEKSS IR TERMINS, KO SĀKA IZMANTOT PAGĀJUŠĀ GADSIMTA SERŠDESMITO GADU MODĒ, HIPIJU LAIKĀ. TAS NĀCIS NO BIOLOGIJAS UN NOZĪMĒ BEZDZIMUMA.

nebjā nekādu īpašu dzimuma atšķirību. Tas, protams, satricināja sabiedrību – gan franču *Figaro*, gan padomju *Krokodilā* publicēja ļoti daudz karikatūru par tēmu *Nevar saprast – vīrietis vai sieviete*.

Kā tad – neitrāli! Man gan šķiet, ka visnotāl seksuāli!

Tā jums šķiet tagad, kad pagājuši desmitiem gadu, jo mēs pierodam un

sākam saskatīt seksuālo pat tur, kur to no mums slēpj. Bet tolaik bezdzimuma apgērbs meta izaicinājumu visām morāles normām. Salīdzinājumam iedomājieties modi, kas valdīja pagājušā gadsimta piecdesmitajos gados un sešdesmito sākumā. Sieviete – ar akcentētām krūtim, vidukli un gurniem, kurpēs ar papēdi, ar uzkrāsotām acīm un lūpām, ar rotām un rūpīgi

SEPTIŅDESMITO GADU STILS

ODRIJA HEPBERNA UN
GREGORIJS PEKS FILMĀ
«ROMAS BRĪVDIENAS», 1953.

ieveidotu matu sakārtojumu. Vīrietis – vizuāli spēcīgs, žaketē ar platiem pleciem, brīvās biksēs, virišķīgos apavos, kas ne mazākajā mērā neatgādina dāmu kurpītes. Gan pēc stila, gan uzzīdinābas viņi tik ļoti atšķirās, ka sajaukti nekādi nebija iespējams. Stilam, kas paredz šādu dzimumu kontrastu, esmu izdomājis nosaukumu *kontrasekss*. Tas bija redzams gan modē, gan ►

MARLĒNA DĪTRIHA –
PIRMĀ ANDROGĪNĀ ZVAIGZNE –
FILMĀ «MAROKA», 1930.

50. gadu filmās, piemēram, *Romas brīvdienas* ar Odriju Hepbernu un Gregoriju Peku. Viņš ir absolūti vīrišķīgs, viņa – ideāli sievišķīga. Divi atšķirīgi tēli, divas dažadas pasaules – vīriešu un sieviešu.

Par tām dažādajām pasaulem – tādu vairs nav. Nesen redzēju salonā vīrieti – pēc skata tipisks bandīts no deviņdesmitajiem, bet viņam taisija manikīru. Zālē krāsoja matus puisim, un turpat viņam pretī grieza matus dāmai.

Jā, agrāk vīriešu un sieviešu izskatu veidoja atšķirīgu profesiju pārstāvji. Bija vīriešu drēbnieks un dāmu šuvēja, vīriešu frizeris un sieviešu. Viņi strādāja dažādās vietās, viņiem bija

atšķirīgas vērtības: vīriešiem – karjera, sievietem – mājas. Vīriešu un sieviešu pasaules eksistēja paralēli. Un tad pēkšni sešdesmito gadu beigās tāda provokācija – vīrieti nav iespējams atšķirt no sievietes! Un arī visas vērtības sajaučās.

Pastāstiet vēl par kontraseksu! Vai pareizi saprotu, ka tas lielā mērā bija balstīts uz tipiskas sievietes un tipiska vīrieša bioloģiskajām atšķirībām? Tātad tas nav tikai

20. gadsimta piecdesmito gadu fenomens?

Visspilgtākais kontraseksa periods ir romānu viduslaiki, 9.–12. gadsimts. Tad izveidojās divi īoniski tēli – bruņās iekalts un līdz neiespējamībai vīrišķīgs bruņinieks un trausla *dāma nelaimē*, kuru nepieciešams glābt un kurai tiek veltīti varoņdarbi. Elektronikā divas pretēji lādētas daļīnas pastāvīgi pievelkas viena pie otras. Tieši tāpat kontraseksa laikmetā veidojas ārkārtīgi spēcīga dzimumu pievilkšanās, kas izpaužas kā romantiska kaislība ar ilgu *puķu periodu*, dzejoļiem un kalpošanu mīlotajai.

Viduslaiku kontrasekss, novests līdz absolūtam, radija īstu dārgumu – Daiļas dāmas pielūgsmes kultu. Viņa ir neaizsniedzama, bruņinieks pret viņu izjūt platonisku, apgarotu mīlestību. Un viņas dēļ veic varoņdarbus.

Bet, kā mēs zinām no vēstures, tas pats romantiskais varonis varēja ļemt un izvarot ciema meiču. Seksu taču neviens nebija atcēlis!

Jā, varēja. Un tā arī rīkojās. Un ne tā vien. Visam ir otrā puse, un kontraseksam tā ir liekulība un moralizēšana. Trauslā jaunuve nav lietas kursā, kas viņu sagaida pēc kāzām, viņa ir *nevainīga*. Jutekliskas attiecības tiek attaisnotas tikai laulībā. Visi romāni beidzas pie altāra.

UNISEKSS IR JEBKĀDU DZIMUMA PAZĪMJU – KĀ SIEVIEŠU, TĀ VĪRIEŠU – NEESAMĪBA. ANDROGĪNIJA IR ABU DZIMUMU SPILGTĀKO PAZĪMJU ESAMĪBA VIENA CILVĒKA TĒLĀ.

Var atcerēties vēl kādu vēstures periodu, kad krāšņi uzplauka kontrasekss. Tas ir Viktorijas laikmets. 19. gadsimta otrs pusē romānos nav tualetes telpu aprakstu, nav miesas, nav fizioloģijas – jo tas viss ir pretīgi. Visa jutekliskā aizliegumam bija sekas – milzīgs skaits bordēju un visnētirākā izvīrtība. Ja reiz pretīgi, bet daba prasa, tad tas jādara slepus, pagrīdē, kā pagadās. Cītējot Dostojevski: "Mazliet netīri."

Jā, kaut kā uzreiz uniseksu sagrēbējās... Tā ir tikai 20. gadsimta iezīme, vai arī agrāk bija kaut kas līdzīgs?

Unisekss cilvēces vēsturē bija klātesošs arī agrāk, vienkārši nebija tāda termina. Rokoko periods – lūk, uniseksa un androgīnijas uzplaukums! Vīrieši un sievietes Valkāja pūderētas parūkas, augstpapēžu kurpes un dāsns lietoja spilgtu kosmētiku. Gan vieni, gan otras koķetēja, bija rafinēti, manierīgi un klīri. Unisekss kopā ar rokoko periodu noturējās piecdesmit gadu un beidzās ar Lielo

franču revolūciju un pāreju pie buržuāziskās iekārtas.

Kas ir androgīnija, kā tā atšķiras no uniseksa?

Sengrieķu filozofs Platons vienā no saviem darbiem piemin senu mītu par *androgēniem* – ideālām divdzimumu būtnēm, kas bija tik harmoniskas un pašpietiekamas, ka skaudigie dievi katru sadalīja uz pusēm, vīrietī un sievietē, tādējādi nolemjot cilvēkus mūžīgiem savas trūkstošas otrs pusēs meklējumiem. Pēc daudziem gadsimtiem vārds *androgīnija* kļuva par bioloģijas terminu, bet 20. gadsimtā to sāka izmantot modes jomā. Unisekss ir jebkādu dzimuma pazīmju – kā sieviešu, tā vīriešu, – neesamība.

Androgīnija ir abu dzimumu spilgtāko pazīmju esamība viena cilvēka tēlā.

Sieviešu modē androgīnija parādījās divdesmitajos gados, kad meitenes apgrieza zēniški īsus matus, vilka vīriešu žaketes (dažas visdrosmīgākās pat bikses), taču vienlaikus krāsoja lūpas un Valkāja kurpes uz papēža. Par pirmo androgīno zvaigzni kļuva

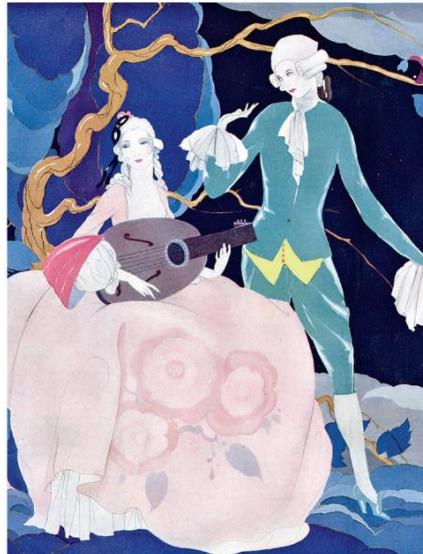

Marlēna Dītriha. Filmā *Maroka* (1931) viņa parādījās uz ekrāna vīriešu frakā, biksēs un ar cilindru galvā. Viņai ir uzkrāsotas acis, lūpas nokrāsotas piešātinātā tonī. Viņa lūdz kabarē sēdošai dāmai ziedu, kas rotā viņas matus, bet pēc tam noskūpstā dāmu uz lūpām. Viņas varone piesaista vīriešus un satrauc sievietes. Kinoteātru publiku Marlēnas vienlaikus androgēnisms gan apbūra, gan šokēja.

Vīrieši mūsdienu modē androgīnijā atpalika no sievietēm par pusgadsimtu. Tikai septiņdesmitajos gados, sācot ar Deivīdu Boviju un Frediju Merkūriju, viņi uzdrošinājās uzkrāsot acis un lūpas, uzvilkt augstpapēžu apavus, taču atrāva vajā kreklus, kas atsedza spalvainas krūtis, un

VĒSTURĒ JAU IR BIJIS Matriarhāta mēginājums –

rokoko noriets, dīžo valdnieču laiks: Marija Antuanete Francijā, Katrīna Lielā Krievijā, Marija Terēzija Austrijā. Šī tendence izpauðas tikai augstākajā sabiedrībā, un par to burtiski kliedz tā laika mode. Viņa ir granddama – augsts matu sakārtojums, milzīgi svārki. Viņš – kamzoli ar šauriem, slīpiem pleciem, zīda zeķes, parūkā, padevīgi pieleiktu galvu. Vizuāli viņš ir mazāks nekā viņa – gan augumā, gan mērogā. Viņš pat tā īsti never viņai pietuvoties – viņas platie svārki traucē, klāt netiksi un nenoskūpstīsi. Tas bija sieviešu laikmets – iss, taču ārkārtīgi spilgts. Sievietes valdīja Eiropā, mainīja favorītus un izmantoja viņus gan politiskiem mērķiem, gan personīgajām vajadzībām.

uzvilka tik šuras bikses, ka nepalika ne mazāko šaubu par to, ka mūsu priekšā ir vīrietis. Un nekāda sievišķiguma manierēs – tīra agresija un smagais roks. Stafeti pārņema nākamās paaudzes – no Boja Dzordža līdz Končitai Vurstai.

Bet kāpēc kontraseksu periodiski nomaina unisekss?

Tas ir iglaicīgs, jau pirms pāris gadīsimtiem sācies dzimumu tuvināšanās process, kurā ir savi paisumi un bēguumi. Rokoko laikmets bija sava veida tuvināšanās ģenerālmēginājums – un arī tikai augstākajā sabiedrībā. No 20. gadsimta divdesmitajiem gadiem process kļuva masveidīgāks, un mūsdienās tas jau kļūst par normu.

Gadsimtiem ilgi sievietes uzdevums bija izdaiļot pasaules. Bet te viņa piepeši nolēca no pjedestāla un paveica neticamo – atteicās no sievišķības. Lai kā laika gaitā mainījās mode, sievietes tēlā allaž bija viduklis, krūtis un gari mati. Pagājušā gadsimta divdesmitajos gados sieviete nogrieza garās bizes, uzvilka maišu, sāka smēķēt, nodarboties ar sportu, iekārtojās darbā un apsēdās pie auto stūres. Process kļuva neatgriezenisks.

Kādi ir uniseksa plusi?

Es nerunātu par plusiem – nav sliktā un labā, plusu un mīnusu. Ir divas pusēs. Uniseksa redzamā puse ir demokrātija un līdztiesība, striktas cenzūras

SIEVIETES NAV VAINĪGAS, KA STRĀDĀ LĪDZVĒRTĪGI VĪRIEŠIEM UN LABI NOPELNA, BET VĪRIEŠI NAV VAINOJAMI PAR TO, KA ĽAUJ SEVI UZTURĒT. TĀ IR ABPUSEJA IZVĒLE – MĒS TUVINĀMIES UN MAINĀMIES LOMĀM.

neesamība dzimumu jautājumos. Puiķa var raudāt, un viņam beidzot neiteks: "Nokaunies – tu taču esi vīrietis!" Meitene var kāpt kokā, un viņu neapsauks ar vārdiem: "Beidz, tu taču esi meitene!"

Sabiedrībā mainīs seksuālās attiecības. Romantiskais spriegums kritas, jo vienādi lādētas daļības nepievelkas, bet haotiski saaucas. Bezdzimumu sabiedrībā cilvēki viegli ielaizas visādu veidu attiecībās. Arī šodien mēs bieži dzirdam – sekss vēl nav igansts, lai veidotu pazišanos. Sakari ir īslaicīgi, attiecībās dominē naturālisms... un nekādas apgarotības. Tādās starpdzimumu attiecībās vairs nav noslēpuma. Puikas no televīzijas un reklāmām zina, kā sievietes atbrīvojas no nevēlamā apmatojuma, kādas pūles pieleik, lai kļūtu pievilcīgākas. Pirmslaulību aplidošana eksistē kā oficiāls rituāls – iepazinās, divus gadus nodzīvoja kopā, nolēma apprecēties. Un tad gredzeni, saderināšanās, ligavas un ligavaiņa statuss. Tie ir 19. gadsimta rituāli – bet pārīm bieži vien jau ir bērni.

Kā jums šķiet, pie kā tas viss novēdīs?

Riskēšu minēt, ka mēs virzāmies uz matriarhātu. Divsimt gadus ilgušais dzimumu tuvināšanās process agri vai vēlu beigsies ar lomu maiņu. Un lai veči pie aliņa cits citam želos: "Vecenes vairs nav tādas kā agrāk – vairāk pēc vīriešiem izskatās!", bet sievietes pie kafijas tases spriež: "Nav vairs īstu vīriešu – ne bruņinieku, ne varoņu vairs nav!" Šo procesu vairs nav iespējams apturēt, un pie tā neviens nav vainojams. Sievietes nav vainīgas, ka strādā lidzvērtīgi vīriešiem un labi nopelna, bet vīrieši nav vainojami par to, ka ļauj sevi uzturēt. Tā ir abpusēja izvēle – mēs tuvināmies un maināmies lomām.

Ja matriarhāts tiešām iestāsies, kāds tas, jūsuprāt, būs?

Interesanti pafantazēt... Matriarhāts valdīja sirmā senatnē, vēl pirms rakstības izgudrošanas, tāpēc par to nav faktiski nekādas informācijas. Ir tikai mīti un minējumi. Piemēram, leģendas par amazonēm, kuras it kā esot izlikušas bez vīriešiem. Un skitu kurgānos atrastas raženu, miesās kuplu un acīm redzami dominējoši sieviešu skulptūras. Bet mēs tikpat kā neko par to laiku nezinām. Kad gribam iztēloties matriarhāta modeli, neviļus meklējam analogijas dzīvnieku pasaulē. Viisspilgtākais piemērs laikam ir lauvu prādis. Daudzi kļūdaini domā, ka prādis – tas ir tēviņš un viņa harēms. Viņš ir galvenais, bet lauvenes viņam medī. Patiesībā tā ir mātišu valstība, un viņas pie sevis tur vienu tēviņu kopīgai lietošanai.

Tāpat kā jebkura sieviete, lauvene ļoti mīl savus mazos – kamēr tie ir mazi. Kad lauvenītes paaugas, viņas tiek integrētas barā, bet pusauga lauvēnus bez žēlastības padzen no praida. Jaunie tēviņi neprot medīt un

ielākoties iet bojā. Bet kāds izdzīvo. Un, pārbaudījumu norūdīts, ierodas citā praidā, cīnās ar veco lauvu tēviņu, padzen to un ieņem kāroto vietu. Lauvenes mierigi vēro cīnu, nevienam ne-palīdz – viņām pieņemams jebkurš iznākums, jo uzvarēs stiprākais. Viņām pietiek ar vienu tēviņu uz visām.

Vai kaut kas līdzīgs nākotnē varētu būt iespējams cilvēku sabiedrībā? Vai tiešām sievietes sāks nogalināt savus dēlus? Vai arī ar gēnu inženierijas palīdzību ķersies pie dzimstības kontrolēšanas, lai pasaule nebūtu lieku vīriešu? Baisas fantāzijas, vai ne?

Interesantas. Ja attīsta jūsu fantāzijas, var nonākt līdz pavisam intrīgējošām lietām – vīrieši cīnīsies cits ar citu, droši vien nevis tiešā nozīmē, bet intelektuāli un sportiski, varbūt pat rīkos publiskas cīnas, lai iekļūtu sieviešu barā un iekarotu sev tiesības uz seksu un vairošanos. Taču arī tagad, lai apauglotos, pietiek ar donora

spermu. Tad iznāk, ka... Kā, jūsu-prāt, sievietes barā sadzīvos – ne-būs nemītigu kīviņu?

Es domāju, ka sievietes strīdas un konkurē tikai patriarchātā – tēviņa dēļ, lai pievērstu viņa uzmanību un aizdzītu sāncenses. Ja runa nav par vīrieti, sievietes draudzējas un silda cita citu kā vistas kūtī. Īstena draudzība ir nevis starp vīriešiem, bet starp sievietēm.

Pieņemts uzskatīt, ka vīrieši prot draudzēties, bet sievietes ne.

Tas ir mīts! Vīriešu dzimums dabā radīts konkurencēi. Sāncensību par sievieti un vietu zem saules vīriešiem nosaka hormoni. Lauzt ragus cīnās, izplest asti, sagraut pretinieku – tās ir tīri vīriešu lietas.

Kā jums šķiet, ko labu varam gaidīt no matriarhāta?

Nebūs karu. Lauvenes kopā medī un savā starpā mierigi dalās ar tēviņu. Vis-tas cita citai neknābj. Amazones cita ar citu necinās. Grūti iztēloties, ka vienas

amazones uzbruktu otrām teritorijas, mājvietas vai vīriešu dēļ. Tad jau drīzāk viņas vienotas, kā kopīgi medīt, apstrādāt zemi un pēc grafika izmantot vīriešus.

Un kāda ir matriarhāta otra puse?

Baidos, ka nebūs civilizācijas progresā. Pārstās attīstīties inženieritehniskā doma un filozofija. Toties jaunus ieročus arī neizgudros. Augstākā Dieva vietu ie-nems augstākā Dieviete. Bet vārds *cil-vēks* būs sieviešu dzimtē.

Kā mums dzīvot matriarhāta priekšvakarā?

Mums jābauda šis brīnišķīgais pe-riods, kurā dzīvojam. Es pat 21. gadsimtu (un pāris nākamo) nosauktu par re-nesansi – pāreju no patriarhālas pagātnes uz matriarhālo nākotni, kas, iespējams, nebūs mazāk diktatoriska. Mūsdienās sievietei nav jābūt sievišķi-gai, bet viņa drīkst tāda būt, ja vēlas. Un vīrietim nav jābūt virišķīgam, bet, ja viņš var – lūdzu, uz priekšu! Mums ir paveicies. Mēs drīkstam visu. ●